

POLEC (127) *vb pf*

o jasne; w *inf* oraz w formach *praet* i *con* sg m e pochylone, w pozostałych formach jasne.

inf polec (4). ◇ *fut* 2 sg poleżesz (3). ◇ 3 sg poleże (4). ◇ 1 pl poleżemy (1). ◇ 3 pl polegą (15), polegą (2); polegą : polegą *BibRadz* (6:1), *BudBib* (8:1). ◇ *praet* 2 sg m -ś poległ, poległeś (2). *f* -ś poległa (1). ◇ 3 sg m poległ (16). *f* poległa (3). *n* poległo (46). ◇ 1 pl m pers -smy polegli (1). ◇ 3 pl m pers polegli (16). *subst* poległy (5). ◇ *imp* 3 pl niech polegą (1). ◇ *con* 3 sg m by poległ (1). *f* by poległa (1). *n* by poległo (1). ◇ 2 pl m pers byście polegli (1). ◇ 3 pl m pers by polegli (2). *subst* by poległy (1).

Sł stp notuje, Cn s.v. sztychem, Linde XVII – XVIII w.

1. *Umrzeć, ponieść śmierć; cadere Vulg, PolAnt; corruere percuti PolAnt; occumbere, prosterni, occidere Modrz, Vulg* (123) : Ani fię dopuľczaymy nieczyľtoty/ iáko niektorzy z nich [naszych ojców] nieczyľtymi byli/ y poległo ich dnia iednego trzy y dwádzieścia tyľicy. *BibRadz* 1.*Cor* 10/8, 2.*Reg* 3/34, 38, *Ez* 21/29, 30/6, 39/5; Y rzekł krol do sľug śwych/ áza niewiećie że kľiáżę á wielkie poległo dziś w Izraelu? *BudBib* 2.*Reg* 3/38, *Ier* 49/26; *KochOdpr* D2; A pan rękę śwą podniósł/ że támże w pialczyľtych Puľtyniach polec mieli/ y w górách ľkaliľtych. *KochPs* 161, 138; [Podczas zarazy] áptekárzow ktorzy lekárśtwá chorym dawáli/ ľiedm: á czeládzi do posľugi/ ľszedzieľiat [!] poległo. *SkarŻyw* 460, [407], 482; Tác iefť náľzá kondycya kiedy poleżemy/ A z świátem fię roľprzężemy. *KlonŻal* C3v, A4v [2 r.]; Oycze wiekuiľtey czći godny/ przyľżlá godziná/ [...] áby ná chwilkę poległ zwierzchu ľługá twoy [tj. Chrystus] á przedfię v ćiebie záwždy żył wewnátrz *LatHar* 592; *WujNT* 1.*Cor* 10/5, *Hebr* 3/17; *WysKaz* 29.

polec od czego (2): Spuľtośz ie [sprzeciwniki moje] Boże/ niech polegą od rad śwoich/ [...] poniewáż zbuntowáli fię na ćię. *BudBib* *Ps* 5/10[11]; *GórnTroas* 26.

polec od kogo (4): y dziś ni przecź innego kácerśtwá/ zwáľszczá tu w Polśzcze/ trfiáią: iedno iľz tych niemáľz iefzczę/ ktorzyby od Heretykow polegli/ á krew rozlali/ dla prawdy Chryťufowej *SkarŻyw* 374; *GórnTroas* 52, 69; Ato ón [Dawid] nie ľzedł zbroyno/ áni z hárkábuzy/ Przedśię poległ od niego ón Goliath duży. *WyprPl* A3v.

polec czym (1): Męczeńśtwem y głodem wiele ich poległo *WisznTr* 33.

Przen (3) : Zákwitnie wiárá/ á zepľowánie poleże [*vincetur*] y vkaże fię prawdá *BibRadz* 4.*Ezdr* 6/28; Poległy z tobá [Janie Kochanowski] poľpoľu fráľzki zacnośmiefzne/ Y wierźze nieobráźliwe/ y żárty wćiefzne. *KlonŻal* B3; Poległo drzewo [o zmarłym krolu Stefanie Batorym]/ y roľkorzeniony Pień/ z gruntu vľechł *GrochKal* 21.

a. *Zginąć na wojnie, w walce, ponieść śmierć z czyjejs ręki* (87) : *Leop* *Ioel* 3/11; Y gonił go Abimelech gdy przed nim poczáł wćiekać/ á poległo wiele ránnych áż do ľamey brany. *BibRadz* *Iudic* 9/40, 2.*Reg* 17/9, 2.*Par* 13/17, *Dan* 11/14; Wyľkoczyl potym Achilles/ vcźynił z nim potkanie/ bili ľie okrutnie/ iľz wiele z obu ľtron ludzi poległo *BielKron* 57, 59, 63 [2 r.], 72v, 83, 131 (15); A przetośz pytaymy fię moy Pánie/ iefľiże wćzym nie wyľtapili przeciwko Bogu śwemu/ bo iefľiże co złęgo zbroili/ tedy fię ná nie oborzemy/ y polegáć/ á my bitwy wygramy [*et ascendamus et debellemus eos*]. *BudBib* *Iudith* 5/18[22], *Iudic* 8/10, 2.*Reg* 17/9, 1.*Mach* 9/40; *PaprpAn* A3v; *KochPs* 125; *SkarŻyw* 484; ľkad fię pokázuie/ iľz tám [niedaleko Wilna] nie ľadá bitwá byľá/ poniewáż ták wiele zacnych Xiáżát poległo. *StryjKron* 487, 36, 300, 305, 315, 340; *KochJez* A2v; Gdy męźny Hektor poległ/

Andromáche żoná/ Nie ták ciężko iáko ia byłą zátrowożoná. *WisznTr* 13; *KmitaSpit* A2; *CzahTr* F3v; *SkarKazSej* 668b; *KlonWor* 7.

polec od czego (15): Pan Bog puścił ná nie [tj. na wojska chananejskie] delzdź zwielkiego kámieniá: ták iż ich więcey poległo od kámienia niżli od mieczá. *SkarŻyw* 503. Cf »polec od miecza«, »od ran polec«.

polec przed kim (3): á dla tegoż oycowie názy byli podáni pod miecz y ná łup/ á polegli przed nieprzyacióły fwemi w łrogiey porazce. *BibRadz Iudith* 8/12[19], 1.*Mach* 4/34; *BudBib Num* 14/42.

polec w czym [= w jakich okolicznościach] (6): *BibRadz Iudith* 8/12[19]; Tátarowie też zewład ich trapiłi/ [...] y więcey ich poległo w wćiekaniu niż ná plácu/ gdzie bitwą łtoczyli *StryjKron* 390; *SarnStat* 439. Cf »w bitwie polec«.

polec gdzie (15): *BibRadz* 1.*Reg* 31/1; *BielKron* 399; A Pelifztyimowie walczyli ná Izráelá y wćiekáli mężowie Izráelłcy przed Pelifztyim/ y polegli ranni ná gorze Gilbohy. *BudBib* 1.*Reg* 31/1; Władysław w tákieyże włánie łpráwie v Wárny polégł *OrzJan* 116; *CzahTr* G4v. Cf »polec na placu«.

Zwroty: »w bitwie polec« = *in acie occidere Modrz* [szyk zmienny] (3): *ModrzBaz* 107v; Poległo w tey bitwie wiele zacnych Pánów Rułkich *StryjKron* 210, 487.

»polec od (ostrza) miecza, przez miecz« = *gladio a. acie gladii a. ori gladii cadere PolAnt; cadere in ore gladii Vulg* [szyk zmienny] (13:1): Etyopczyicy/ Libiánie/ y Lidiyczyicy ze włzytkim ludem polłpolitym/ y Chubczycy też/ y łynowie źiemie przymierza polęgá od mieczá z nimi. *BibRadz Ez* 30/5, *Ez* 25/13, 30/6, 17, *Luc* 21/24; A gdy z nimi bitwę zwiodł/ porázon okrutnie/ poległo mu ludzi przez miecz łto y trzydzyełci tyłiáć. *BielKron* 88v; y poległo włzytko wojłko Syłáry od ołtrza mieczá *BudBib Iudic* 4/16, *Ez* 25/13, 30/5,6, 17, 33/27; *SkarŻyw* 503; *WujNT Luc* 21/24.

»polec na placu [= na polu bitwy]« [szyk zmienny] (10): potkáli łie [*Filistynowie i lud izraelski*] zbroinye v kámieniá/ ktory potym zwano kámień włpomozenia/ porázeni Izráelitowie/ ták iż poległo ná plácu czterzy tyłiáće ludzi. *BielKron* 62v, 124, 248v, 314v, 364v; poczłi Iatwieżowie dopiero włtáwác/ włzákże z nich żaden z mieycá niewłtápił/ áż włzyłcy do iednego mężnie łię z Polaki bijáć/ [...] ná plácu poległi *StryjKron* 340, 270, 390, 487, 607.

»od ran polec« (1): Sláhcicy Polłcy boiáć łię żywo przyłć w ręce Tiráńłkie/ záparwłszy drzwi dobrze łámi/ á włziáwłszy broń w ręce bili łię łpołnie/ áż łię do wpadu polieklı/ y od łwycch ran poległi *StryjKron* 607.

»polec u szturm« (1): poległo ich [*Niemców*] thám v łzturmu około łiedmi łeth *BielKron* 315.

»na wojnie polec« (1): A więcełmy my ná woynie poległi dla tego/ áby cołmymy gárdłem dołtáli/ to wam okrutnik Turecki dla wálżego próżnowania z gárłci wydrzáć ma? *OrzJan* 17.

»polec zabity (a. zbity), zamordowany« [szyk zmienny] (4:1): Bo przyidzie miecz do Micraimá/ á będzie łtrách v Kufzá/ gdy poléże zábity [*cum ceciderint vulnerati*] w Micraimie *BudBib Ez* 30/4; Litwá wnet z zamku wyłkoczyli/ gdzie ich bárdzo wiele od Niemcow poległo zbitych *StryjKron* 305, 308, 772; Ten to Achilles/ co go ták wynołsłz mowá/ Polégł zámondowány ręká Parifowá. *GórnTroas* 28.

Szereg: »zgináć i polec« (1): Polakow też wiele zginęło y poległo/ ktorzy nieopátrnie Litewłkich Tátárow gonili *StryjKron* 572.

W przen (1) : Trwoży nas y potomek [*Hektora*]/ zęby onéy łczuki/ Co poległá/ rozciąwłzy náłzych moc ná łztuki. *GórnTroas* 40.

Przen (3) :

Zwrot: »u szturmú polec« (2): Iáko chorążowie tey piechoty byli wielcy Apółtołowie/ y oni fynowie pierworodni/ [...] y łłupy włzytkiego kościóła/ nápierwey v tego łzturmú poległý. *SkarŻyw* [407], [407] *marg.*

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy (1)* :

Zwrot: »na placu polec« (1): Tym czáfem więźniów obá Krole łtrzegłi/ Y trupów/ tych co ná plácu poległi. *KochSz* B4.

b. *O zwłokach: lec, też: zostać pochowanym [gdzie] (5)* : Wpułtyńi tey polegá trupy wálze/ y włzytki poczty wálze/ y włzytki lidźby wálze *BudBib Num* 14/29, *Num* 14/32; Tuś nam poległ IANIE [*Kochanowski*] drogi/ iáko przy oycowey/ Głowie Mecoenáłowey. *KlonŻal* B4v.

W przen (1) : Tuś poległá głowo zacna/ głowo požádliwa Z tobá *Poéfis* żywa. *KlonŻal* Cv.

Przen (1) : Tu powagá/ tu ludzkość/ dziélność nie obięta: Tu poległá poboźność/ y tu cnotá święta. *PudłFr* 61.

2. *Przewrócić się, upaść, położyć się (3)* :

polec od czego (1): Procumbere segetes imbribus, Zyto poległó od gwałtownych dżdżów. *Mącz* 70b.

Przen (2) : [*grzesznicy*] do oney Czártowłkiey zákámiáłości przychodzą/ iłz ná to włzytkę dułzę łwoię wáżą áby prawdá Boża/ pod ich nogámi poległá: żeby fię tylo oni przy łwey w rozumie hárdości zołtác mogli. *SkarŻyw* 59.

polec na kogo a. na kim (1): To niełzczęście Boże áby ná was nie poległó. *SkarKazSej* 684b.

3. *Zawierzyć się; przenie [na kim] (1)* : Ráčz Pánie/ w rádość zmięnić/ moje trwogi/ Gdyż ná tobie/ moy duch poległ vbogi *GrabowSet* M4v.

Synonimy: **1.** umrzeć; **a.** paść, zginąć; **2.** obalić, paść, przewrócić się, wywrocic się.

Formacje współrdzenne cf 2. LEC.

Cf **POLEGLY**